RAPPORT

*”blott vi själva som äro i okunnighet om våran styrka eller svaghet” **

En rapport om Nato från folkpartiet liberalernas försvarspolitiska nätverk

2008-08-26

Folkpartiet Liberalerna

Innehållsförteckning

1. Varför tar folkpartiet åter upp svenskt medlemskap i Nato? 3
2. Vad är Nato? 4
3. Natos stadga – Nordatlantiska fördraget 4
4. Vad är Natos uppgifter? 5
5. Räcker det inte att vara partner till Nato? 6
6. Har inte Nato utvidgat färdigt? 7
7. Hur bestämmer sig Nato för en ny medlem? 8
8. Bestämmer Nato över dess medlemsstaters försvar och hur det planeras? 8
9. Är kärnvapen en förlegad kapacitet? 8
10. Måste vi höja vårt försvarsanslag efter att ha blivit medlemmar i Nato? 9
11. Tvingas vi sända våra söner och döttrar till krigets Irak? 9
12. Vilka är fördelarna sett ur försvarssynpunkt? 9
13. Kommer Sveriges förväntade åtaganden att öka i närområdet, till exempel för Baltikum? 10
14. Skulle Sverige kunna ta nedrustningsinitiativ även som medlem av Nato? 10
15. Nästa svenska steg mot gemensam säkerhet i Europa 10

* Carl af Forsell, i brev till Pehr Adam Wallmark, 19 februari 1821, ur *Sveriges argaste liberal - Carl af Forsell. Officer, statistiker och filantrop*. Henrik Höjer, (Nordstedts 2007).

1. Varför tar folkpartiet åter upp svenskt medlemskap i Nato?

Frågan om Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato avfärdas i den allmänna debatten ofta med att den inte är aktuell. Sveriges säkerhetspolitiska situation sägs efter murens fall vara så god att det vore förhastat att ens diskutera Nato, som ett tänkbart framtida alternativ. Majoriteten av Sveriges politiska partier väljer, till skillnad från sina syskonpartier i Finland, på denna grund att bortse från det reella alternativet av ett Natomedlemskap också för det egna landet.

Folkpartiet liberalerna har sedan 1999 i sitt partiprogram verkat för svenskt Natomedlemskap och partiets representant i Försvarsberedningen anmälde i konsekvens härmed nedanstående avvikande uppfattning i Försvarsberedningens senaste rapport 2008-06-13 (Försvar i användning Ds 2008:48):
Sverige har idag ett nära samarbete med den transatlantiska säkerhetsgemenskapen. Den trygghet som följer av ett formellt medlemskap saknas dock, liksom möjligheten att aktivt påverka alliansens utveckling.
Det kalla kriget må vara slut, men de geopolitiska tyngdlagarna består. Under mycket lång tid har Sveriges säkerhet, som ett litet land, byggt på ett tänkt och planerat stöd från Nato. Detta förhållande kommer inte att ändras.
Tron på att nordiskt samarbete kan utgöra ett självständigt, säkerhetspolitiskt alternativ saknar förankring i verkligheten. De nordiska länderna kan inte ensamma generera en tillräcklig politisk och militär tyngd. Insikten om detta finns hos våra närmaste grannar. De har alla sin grundläggande säkerhetspolitiska förankring i ett faktiskt eller tilltänkt medlemskap i Nato.
I avsaknad av en tydlig svensk vilja att ansluta till försvarsalliansen Nato blir ett nordiskt samarbete utan verkligt djup och förtroende. Som icke-medlem kommer Sverige inte heller att kunna spela den centrala roll för ett regionalt samarbete som vore både naturlig och eftersträvansvärd.
Samarbete skapar förutsättningar för ett mer kostnadseffektivt och därmed starkare försvar. Samtidigt är samarbete också en viktig väg för att gemensamt utveckla säkerhet. Inte minst av sistnämnda skäl bör det svensk-nordiska samarbetet fullt ut inkludera Estland, Lettland och Litauen.
Dessa länders geografiska läge och förflutna gör dem mer utsatta för den osäkerhet som präglar Rysslands politiska utveckling. Denna utsatthet påverkar även vår säkerhet.

De tre nordiska försvarscheferna Norges Sverre Diesen, Finlands Juhani Kaskeala och Sveriges ÖB Håkan Syrén, uttryckte i en gemensam debattartikel i Svenska Dagbladet kort därefter 2008-06-18:
Ett ömsesidigt förstärkande samarbete i Norden är icke något alternativ till medlemskap i organisationer och allianser som EU och NATO, utan ett nödvändigt komplement för att kunna utveckla efterfrågade militära förmågor.

Den norske forskaren Asle Toje vid European Union Institute for Security Studies i Paris skrev i norska Aftenposten 2008-06-22:
Sverige vil nok gjerne selge jagerfly, men er nok ikke villig til å gå inn i en stormaktskonflikt for Norges skyld – nå som før.

Denna rapport är ett försök av folkpartiet liberalernas försvarsnätverk att bidra till diskussionen om ett svenskt Natomedlemskap. Rapporten bygger i allt väsentligt på den utredning ambassadör Antti Sierla presenterade för Finlands utrikesministerium i december 2007[*].

[*] *Verkningarna av ett eventuellt finländskt Natomedlemskap*, 21/12 2007, Utrikesministeriet, Finland.

2. Vad är Nato?

Nato (North Atlantic Treaty Organisation) är en mellanstatlig organisation vars verksamhet påverkas både av medlemsländernas värderingar och av händelser i den omgivande världen. I Nato fattas besluten med konsensus, dvs. i samförstånd, som ett resultat av politiska överväganden och förhandlingar. Därmed är det möjligt också för ett litet land att bevaka sina intressen i Nato, men samtidigt förväntas alla medlemmar beakta de övriga medlemmarnas intressen. I detta hänseende kan Nato jämföras med EU:s (Europeiska unionens) gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, i båda är handlingssättet mellanstatligt och besluten förutsätter godkännande av alla medlemsländer. Den egna aktiviteten är av betydelse. Sverige måste på nationell nivå bestämma sig för vad vi vill göra med medlemskapet i EU. Detsamma skulle gälla om vi en dag var medlem i Nato.

Under de tjugo år som förflutit sedan det kalla krigets slut har Nato förändrats högst avsevärt. Den stora styrkan mot anfall utifrån har minskats ner till en bråkdel. Nu är Nato framför allt en euroatlantisk säkerhetspolitisk- och militär samarbetsorganisation, som genomför krishanteringsoperationer med mandat av FN (Förenta Nationerna) utanför sitt eget område samt ökar säkerheten i Europa och närområdena med hjälp av en mångsidig militär och politisk stabilitetsfrämjande verksamhet.

Många frågor i anknytning till ett medlemskap blir konkreta först i en ansökningsprocess, den dag man beslutar sig för att inleda en sådan. När frågan om medlemskap övervägs är medborgarnas uppfattning avgörande. På tidtabellen för ett eventuellt medlemskap inverkar både inhemska faktorer och de steg som anknyter till behandlingen av en ansökan om medlemskap och förberedelserna inför medlemskapet. Också om en snabb tidtabell följs kan Sverige i beaktande härav bli medlem i Nato tidigast under nästa decennium. En ansökan görs självfallet i enlighet med de förutsättningar som vid varje givet tillfälle råder. Ingen kan veta om det är förmånligare att ansluta sig tidigt eller vänta till senare.

3. Natos stadga – Nordatlantiska fördraget

Nato grundades genom Nordatlantiska fördraget eller Washingtonfördraget år 1949.
Kärnan i fördraget är artikel 5, genom vilken medlemsländerna förbinder sig att ömsesidigt bistå varandra:
"Fördragsparterna kommer överens om att ett väpnat anfall på en eller flera fördragsparter i Europa eller Nordamerika ska anses som ett anfall på alla och som en följd av detta kommer de överens att ifall ett sådant väpnat anfall sker, bistår var och en av dem, genom att separat eller gemensamt utöva den försvarsrätt som har erkänts i artikel 51 i Förenta nationernas stadga, den eller de fördragsparter som blivit föremål för ett anfall, genom att omedelbart ensamt eller tillsammans med övriga fördragsparter vidta sådana åtgärder som parten bedömer vara nödvändiga, inklusive användning av vapenmakt, i syfte att återställa och upprätthålla säkerheten i den nordatlantiska regionen.
Varje väpnat anfall och alla åtgärder som vidtagits som en följd av det ska omedelbart anmälas till säkerhetsrådet. Åtgärderna i fråga ska upphöra när säkerhetsrådet har vidtagit nödvändiga åtgärder för att återställa och upprätthålla internationell fred och säkerhet."

I artikel 4 i fördraget konstateras:
"Fördragsparterna förhandlar med varandra alltid när en fördragsparts regionala integritet, politiska självständighet eller säkerhet enligt någon fördragsparts åsikt är hotad."

Fördraget har visat sig hållbart och flexibelt. Nato klarade av att anpassa sig till de föränderliga situationerna under kalla kriget, men organisationen har också kunnat möta de utmaningar som den förändrade säkerhetspolitiska omgivningen och de nya hotbilderna efter kalla kriget ställt.

Natos organisation skapades för ett gemensamt försvar och ett gemensamt hot, och den fungerade framgångsrikt under fyra decennier utan att någonsin vara tvungen att använda militär makt. Det hot som Sovjetunionen och Warszawapakten utgjorde var konkret och tydligt. Den centrala dimensionen i Natos strategi låg då i den avskräckning som tillgången till kärnvapen medförde. Senare har både hotbilderna och Natos praktiska uppgifter förändrats avsevärt, men Nordatlantiska fördraget utgör fortfarande grundvalen i Natos verksamhet.

4. Vad är Natos uppgifter?

Enligt Nordatlantiska fördraget är Natos grundläggande uppgift att trygga sina medlemsländers frihet och säkerhet med politiska och militära medel. Nato tryggar och främjar sina allierade medlemmars gemensamma värden gällande demokrati, individens frihet, rättsstaten och en fredlig lösning av konflikter. Organisationen erbjuder ett forum där länderna i Nordamerika och Europa kan förhandla med varandra om gemensamma utmaningar mot freden och säkerheten samt besluta sig för hur de ska hanteras. Sedan grundandet har Nato följaktligen varit en organisation för ett vidsträckt transatlantiskt politiskt samarbete.

Den ledande handlingsprincipen för alliansen är suveräna staters gemensamma engagemang och ömsesidiga samarbete för en odelad säkerhet för alla medlemmar. Solidariteten och enigheten i alliansen upprätthålls genom dagligt politiskt och militärt samarbete. Medlemskap i Nato upphäver inte medlemsländernas rätt och skyldighet att sörja för sin egen säkerhet. Alliansen gör det dock möjligt för dem att förstärka sin säkerhet genom mycket konkret samarbete.

Natos uppgifter fastställs i ett strategiskt koncept, som förnyas då och då i enlighet med de förändringar som sker i den säkerhetspolitiska omgivningen. Det år 1999 justerade strategiska konceptet ålägger de allierade länderna inte enbart att medverka till ett gemensamt försvar utan också till fred och stabilitet inom ramen för ett mera vidsträckt euroatlantiskt område. Det strategiska konceptet definierar att Natos första uppgift är att erbjuda ett konsultativt forum för behandling av säkerhetshot samt att avvärja hot och försvara sig mot dem. På det euroatlantiska området är uppgifterna dessutom att förebygga konflikter och hantera kriser samt att främja partnerskap, dialog och samarbete med övriga länder i regionen. Det strategiska konceptet betonar säkerheten som ett brett begrepp, i vilket ingår politiska, ekonomiska, sociala och miljörelaterade faktorer.

Till alliansens försvarsdimension hör ett starkt engagemang i transatlantiska relationer, upprätthållandet av alliansens militära resurser för att trygga de militära operationernas effektivitet och utvecklande av de europeiska resurserna inom ramen för alliansen. Dessutom ingår i Natos uppgifter att upprätthålla tillräckliga strukturer och förfaranden som behövs för förebyggande och hantering av kriser samt fortgående ansträngningar för att åstadkomma långtgående överenskommelser om vapenkontroll, nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen. Nato samarbetar också intensivt med länder som inte hör till organisationen och iakttar en politik som innebär att man är öppen för en utvidgning av organisationen.

Terrordåden i Förenta staterna 11 september 2001 ledde till det första beslutet genom tiderna i Nordatlantiska rådet (NAC) om att tillämpa artikel 5 i Nordatlantiska fördraget. Ett anfall på en medlem ansågs vara ett anfall på alla. Förenta staterna använde sig av sin rätt till självförsvar enligt FN:s stadga huvudsakligen med egna resurser och stöddes av villiga enskilda länder. Nato inledde för sin del en fortfarande pågående operation för övervakning av Medelhavet (Active Endeavour som Ryssland deltagit i) samt sände radarstridsledningsflygplan (AWACS) för att övervaka Förenta staternas luftrum.

Sedermera har regeringarna i alliansens medlemsländer godkänt klara principer för hur man förhåller sig till den säkerhetspolitiska situationen efter terrordåden 11 september. De har kommit överens om att de är beredda att bistå varandra för att skydda sig mot och bekämpa terrorism. Detta kan också innebära aktioner mot terrorister och mot dem som skyddar terrorister på platser där situationen kräver det och Nordatlantiska rådet (NAC) med konsensus godkänner detta.

Från fall till fall kan Nato också med sina resurser stödja andra organisationer (ex: Berlin+). Det nya handlingskonceptet förutsätter att försvarskapaciteten kontinuerligt effektiveras och förnyas, redan av den anledningen att hoten mot säkerheten och stabiliteten inte heller förblir oförändrade.

Natos ursprungliga uppgift, att avvärja ett hotande anfall utifrån, intar inte längre en lika central position som tidigare i den dagliga verksamheten. Inom Nato bedöms det att organisationen åtminstone inte på tio år hotas av ett sådant militärt anfall som alliansen inte skulle kunna bemöta. Efter det kalla kriget har Nato därför inriktat sin uppmärksamhet på att öka stabiliteten i Europa och på militär krishantering. Av Nato ledda militära krishanteringsoperationer genomförs numera också utanför Europa, t.ex. i Afghanistan. Nato har följaktligen blivit en betydande aktör i den internationella krishanteringen. Trots detta är artikel 5 i Nordatlantiska fördraget och den förbindelse till gemensamt försvar som ingår i den fortfarande alliansens kärna och den kraft som håller ihop alliansen. I sin försvarsplanering beaktar Nato fortfarande också de hot som riktar sig mot dess eget område.

5. Räcker det inte att vara partner till Nato?

När motsättningen öst-väst upphört och det traditionella militära hotet försvunnit började Nato skapa intensiva samarbetsrelationer med medlemsländerna i den tidigare Warszawapakten och senare också med övriga länder i Europa. För att främja samarbetet grundades Nordatlantiska samarbetsrådet NACC (North Atlantic Cooperation Council) 1991 och partnerskap för fred 1994, varvid nästan alla dåvarande medlemmar i OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) kom med.

NACC ersattes 1997 av Euroatlantiska partnerskapsrådet (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC), som bildades av Natos medlemsländer och fredspartners. EAPC skapar en juridisk referensram för Natos och dess partnerländers samarbete. EAPC har småningom förlorat i betydelse till följd av att många partnerskapsländer blivit medlemmar i Nato. Samtidigt har de operationscentrerade sammanträdena ökat mellan Natos medlemsländer och de länder som bidrar med trupper till de av Nato ledda militära krishanteringsoperationerna.

Som referensram för samarbetet mellan Nato och Ryssland verkar Nato-Rysslandsrådet som grundades 2002. Det ersatte Natos och Rysslands permanenta samarbetsråd, som grundades 1997. Med Ukraina har samarbete bedrivits i Nato-Ukrainakommissionen sedan 1997. Både Ryssland och Ukraina är också medlemmar i EAPC.

Nato har dessutom ett samarbetsforum som kallas Medelhavsdialogen med sju länder i Mellanöstern och Nordafrika samt Istanbul-initiativet, ett samarbetsprogram med länderna vid Persiska viken. Under de senaste åren har också samarbetet med de länder som deltar i eller stöder av Nato ledda militära krishanteringsoperationer intensifierats. Sådana länder är Australien, Japan, Nya Zeeland och Sydkorea. Nato ökar också sitt samarbete med EU samt internationella organisationer såsom FN, OSSE och Världsbanken. Ett samarbetsarrangemang som länge förberetts med FN förväntas bli klart under 2008.

Allt som allt omfattas för närvarande över 40 länder i Europa, Asien, Oceanien, Afrika och Sydamerika av Natos partnerskaps- och samarbetsprogram eller bilaterala officiella relationer. Om man räknar med Natos 26 medlemsländer, omfattar Natos samarbete över 60 länder, vilket utgör cirka en tredjedel av FN:s medlemskår.

Nato är som synes av beskrivningen ovan en organisation som är öppen mot omvärlden. För att kunna fånga in alla möjligheter till samarbete är formerna för detta samarbete mellan Nato och omvärlden synnerligen dynamiska. Det är därför bara som fullvärdig medlem i Nato som Sverige har inflytande över tillsammans med vilka andra stater, som Sveriges samarbete med Nato vid varje given tidpunkt samordnas. I formell mening har Ryssland idag ett närmare samarbete med Nato än vad Sverige har. Även fast Sverige kulturellt, ekonomiskt och politiskt idag står mycket nära Nato, så kommer ändå inte Nato att kunna prioritera upprättandet av en speciallösning bara för Sveriges samarbete.

Sverige kan välja mellan medlemskap i Nato och alternativet att tävla om uppmärksamhet som den främste av utomstående, men av medlemskap ointresserat. Det är vårt eget val. Det finns därför ingen anledning för Nato att tillmötesgå Sverige, som enskilt land med någon hybrid i form av till exempel ett Nato-Sverigeråd.

Ett partnerskapsland kan inte delta i den politiska lägesbedömningen och inte heller i den allmänna säkerhetsdiskussionen eller informationsutbytet som pågår inom Nato. Partnerskap är i dessa avseenden utanförskap.

6. Har inte Nato utvidgat färdigt?

Under det kalla kriget utvidgades Nato tre gånger. Först blev Grekland och Turkiet medlemmar år 1952, sedan var det Västtysklands tur år 1955 och tredje gången stod Spanien i tur år 1982. Målet var att öka stabiliteten och säkerheten i Europa. Sedan Berlinmuren fallit har Nato godkänt totalt tio nya medlemmar. År 1999 kom Polen, Tjeckiska republiken och Ungern med. Senast, dvs. år 2004, anslöt sig Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien och Slovenien. Nu har Nato 26 medlemmar, av vilka två i Nordamerika och 24 i Europa. Av de europeiska medlemmarna är 21 också med i EU. Av EU:s sex länder som inte hör till Nato är Finland, Sverige, Irland och Österrike fredspartners till Nato.

Alla europeiska länder som främjar stabiliteten i den euroatlantiska regionen och principerna i Nordatlantiska fördraget kan ansöka om medlemskap i Nato. Dessutom ska ansökarländerna innan de får kallelse att bli medlemmar uppfylla vissa politiska, ekonomiska och militära kriterier. I dagens läge är tre länder på Västra Balkan med i programmet som förbereder inför medlemskap i Nato. De är Albanien, Kroatien och Makedonien. Utöver dem har Georgien och Ukraina deklarerat medlemskap i Nato som mål.

För de länder som anslutit sig till Nato efter det kalla krigets slut har Förenta staternas fortgående närvaro i Europa varit mycket viktig. Och omvänt är Förenta staterna av stabilitetsskäl intresserat av fortsatt utvidgning av både EU och Nato. Men det är bara Natos utvidgning som Förenta staterna kan påverka.

De krav som är förutsättningar för en utvidgning av Nato, bl.a. en demokratisk kontroll av försvarsmakten och goda grannrelationer har understött utvidgningen också av EU. Natos och EU:s utvidgningsprojekt har varit parallella och samordnade. De har bägge ökat stabiliteten också i Sveriges närområden. Så länge som EU planerar för utvidgning, så kommer dess medlemsstater, som till överväldigande del också är medlemmar i Nato att vilja utvidga också Nato. Ett Nato som i praktiken förberett för ett senare EU-medlemskap.

7. Hur bestämmer sig Nato för en ny medlem?

Grunden för en utvidgning av Nato är artikel 10 i Nordatlantiska fördraget:
"Fördragsparterna kan genom ett enhälligt beslut kalla vilken som helst europeisk stat, som har förutsättningar att främja principerna enligt detta fördrag och för sin del medverka till säkerheten i den nordatlantiska regionen, att ansluta sig till detta fördrag."

Det är således ett över tiden växande antal länder som i praktiken har ett veto också mot ett svenskt medlemskap.

8. Bestämmer Nato över dess medlemsstaters försvar och hur det planeras?

I Natos försvarsplanering anmäler medlemsländerna sina militära förband. Varje Natoland väljer självt vilken av tre kategorier, som är aktuell för respektive förband:
1) De militära förband som är avsedda för regionalt försvar inom det egna territoriet eller i omedelbar närhet till det och kan användas i en eventuell situation med gemensamt försvar,
2) De militära förband som har sådan duglighet, utrustning och samverkansförmåga att de kan verka i operationer utanför det egna territoriet och slutligen
3) Hur stor truppstyrka medlemsstaten har som ambition att samtidigt kunna hålla i operationer. Ifall Sverige ansluter sig till Nato, övergår det nuvarande arbetet på att utveckla partnerskapsmål (Partnership Goals) inom planerings- och utvärderingsprocessen (PARP) till att bli styrkemål (Force Goals) inom försvarsplaneringsprocessen.

Nato strävar efter att sporra medlemsländerna till större insatser, i synnerhet i de fall där den erbjudna insatsen ligger klart under den nivå som Natos gemensamma trupplanering önskat. Varje medlemsland beslutar dock i sista hand själv om sin egen insats, men beslutet måste motiveras inför försvarsplaneringskommissionen. De synpunkter som övriga medlemsländer för fram under arbetets gång kan vara värdefulla när det gäller att planera försvarsmaktens kommande utveckling.

De resurser som meddelats i Natos truppförteckning kan också användas för uppgifter inom landets eget försvar, ifall man inte har beslutat överlåta dem för användning i en Nato operation.

Utbytet av underrättelser baserar sig på ömsesidigt förtroende och samarbete. Nya medlemsländer bör kunna skydda Natouppgifter i enlighet med alliansens standarder.

Ett Natoland kan på eget initiativ begränsa Natos närvaro inom landets gränser under normala fredstida förhållanden. Till exempel har Norge meddelat att landet inte tar emot Natos kärnvapen eller baser på sitt territorium under fredstid. Norge arrangerar inte heller Natoövningar inom en 40 km bred zon från den norsk-ryska gränsen.

Som medlem av Nato förväntas Sverige sannolikt ansluta sig till det förändrade CFE-avtalet som begränsar konventionella vapen i Europa, ifall det då ännu är i kraft. Även om dessa frågor formellt inte hänger ihop.

9. Är kärnvapen en förlegad kapacitet?

Nato kommer att upprätthålla sin kärnvapenkapacitet samt sin rätt att ändra placeringen av kärnvapnen, ifall omständigheterna så skulle kräva. De nya medlemsländerna deltar jämsides med de gamla i verkställandet och utvecklandet av Natos strategi, också i fråga om kärnvapenkomponenten. Den säkerhet, inklusive kapaciteten med kärnvapen, som avses i artikel 5 i Nordatlantiska fördraget täcker också nya medlemsländer.

10. Måste vi höja vårt försvarsanslag efter att ha blivit medlemmar i Nato?

Natos medlemsländer avsätter mellan en och fyra procent av sin BNP för försvarsändamål. Det är nationella politiska ambitioner och prioriteringar i varje enskilt medlemsland, som i slutändan avgör hur stor andel av budgeten som tilldelas försvaret.

De uttalanden som görs vid Natos toppmöten om att satsa två procent av BNP på försvaret ska tolkas som att de församlade stats- och regeringscheferna gemensamt vill visa på den ödesgemenskap och känsla av ömsesidig solidaritet som finns inom kretsen av Natomedlemmar. Men någon makt över sina medlemsstaters finanser har inte en mellanstatlig organisation som Nato är.

11. Tvingas vi sända våra söner och döttrar till krigets Irak?

När det i februari 2003 visade sig inte gå att i FN:s säkerhetsråd besluta om ett specifikt mandat för en militär operation mot Irak, så valde Förenta staterna tillsammans med en koalition av villiga stater, bland annat Storbritannien och Danmark, att ändå inleda en sådan operation. Ett betydande antal medlemsstater i Nato, bland annat Frankrike och Tyskland valde att inte gå med i denna koalition.

Natos verksamhet i dagens Irak är liksom för övrigt FN:s mycket begränsad. Varje medlemsstat i Nato kan själv välja i vilken omfattning man vill delta i Natos olika internationella insatser inklusive den utbildningsmission som Nato nu har i Irak. Flera av Natos medlemsstater deltar inte på plats i Irak.

12. Vilka är fördelarna sett ur försvarssynpunkt?

Förutom de betydande politiska vinsterna av ett medlemskap i Nato, så finns det ett antal fackmässiga och professionella fördelar för försvaret av att vara medlem i Nato.

Det är det bara som Natomedlem som svenska soldater inklusive officerare kan få full tillgång till Natos tekniska ledningssystem och informationen som lagras däri. Sverige bidrar med trupp och stabsofficerare till operationer som från Europa växelvis leds av Natos ordinarie staber i Brunnsum, Lissabon och Neapel.

Svensk personal kan inte ges full tillgång till information som är ”Nato Restricted” dvs säkerhetsklassat med mindre än att Sverige är medlem av Nato. Information som kan vara av avgörande betydelse för svenska förbands säkerhet.

Även den forskning och utveckling som sker vid de nästan tjugo av Nato certifierade Centres of Excellence (COE) går oss mestadels förbi. Detta även om de är lokaliserade till våra grannländer och är fokuserade på verksamhet som i högsta grad är relevant också för det svenska försvaret. Det finns till exempel ett COE för Cooperative Cyber Defence i Estland, ett för Confined and Shallow Waters i Tyskland och ett för Cold Weather Operations i Norge. Självklart finns det rationalitet, men framför allt kompetens att tillgodogöra sig om vi kunde samordna vår egna nationella utvecklingsverksamhet kring Nätverksbaserat Försvar (NBF), Extreme Littoral Warfare respektive Utvecklingsenhet Vinter med dessa tre för Nato gemensamma kompetenscentra. Även om vi avsätter avsevärda resurser så är det självfallet svårt att som ensamt land konkurrera med breda multinationella forsknings- och utvecklingssatsningar.

13. Kommer Sveriges förväntade åtaganden att öka i närområdet, till exempel för Baltikum?

Redan genom medlemskapet i EU har Sverige ett gemensamt ansvar också för säkerheten i de andra av EU:s medlemsländer. Försvarsberedningen har i (Ds 2007:46) formulerat det som: *”Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas.”*

Den dag är således förbi då Sverige skulle förklara sig neutralt i en väpnad konflikt i vårt närområde.

14. Skulle Sverige kunna ta nedrustningsinitiativ även som medlem av Nato?

Ja. Det är helt upp till om Sverige vill. Den norska regeringen tog i början av 2007 initiativ till framtagandet av en folkrättsligt bindande konvention för att förbjuda all utveckling, tillverkning, innehav och användning av klustervapen som förorsakar onödigt civilt lidande. Med kraftfull norsk ledning har det som kallas för Oslo-processen nu på rekordkort tid gått i mål och en slutlig fördragstext är färdig för högtidligt undertecknande i Oslo den 3 december i år. Det var dessutom en annan regering i ett Natomedlemsland, som 1996 uppmanade alla världens stater att folkrättsligt förbjuda personminor, nämligen Kanadas. Det som kom att kallas för Ottawa-processen.

Om den svenska regeringen skulle vilja vara värd för en hypotetisk Stockholm-process på nedrustningens område, så är inte ett Natomedlemskap något hinder för detta.

15. Nästa svenska steg mot gemensam säkerhet i Europa

Sveriges insats i Norra Afghanistan inom Nato:s operation ISAF bör utökas till totalt femhundra personer militärer och civila rådgivare inkluderade. Därmed får Försvarsmakten praktisk erfarenhet av uppträdande i större förband (bataljon) och förutsättningarna för nödvändiga kompletterande rent civila bistånds- och återuppbyggnadsinsatser stärks i de fyra provinser som Sverige ansvarar för.

Sverige bör delta med en styrka av minst kompanis storlek i den markoperativa komponenten av den omgång av Nato Response Force (NRF) som leds av Danmark första halvåret 2010.

Sverige bör efter att under 2009 med tekniska rådgivare ha stöttat Tjeckiens insats med JAS 39 Gripen i Air-Policing över Baltikum anmäla svenska stridsflygplan som ett partnerskapsbidrag till samma operation.